

*Богатирьова Є.М.
викладач кафедри фінансів
«Одеський національний
економічний університет»*

Стратегічні орієнтири податкової реформи України

За часів незалежності в Україні було проведено декілька податкових реформ, однак всі вони не були стратегічно орієнтованими, тобто всі заходи були застосовані не на основі науково розробленої стратегії, а скоріше відбувалися тактичні зміни у податковому законодавстві та податковій політиці держави. Всі заходи податкових реформ були направлені на вирішення існуючих поточних проблем та не були зорієнтовані на довгострокову перспективу.

Обов'язковою складовою будь якої податкової реформи є розроблення її стратегічних орієнтирів, тобто векторів дії податкової реформи.

Слід наголосити, що переважна більшість стратегічних цілей та пріоритетів, вміщених у програмах розвитку України, залишалися на рівні концептуального формулювання і не знайшли практичного розвитку у програмах діяльності українських урядів. Крім того, стратегічні орієнтири податкової реформи постійно змінювалися, керуючись політичними факторами, а не економічними.

До стратегічних орієнтирів податкової реформи України можна віднести наступне:

1. Збільшення фіскальної ефективності податків.
2. Збільшення соціальної ефективності податків, а саме:
 - зменшення глибини соціальної нерівності;
 - збільшення добробуту населення;
 - стимулювання розвитку людського капіталу;
 - стимулювання збільшення рівня зайнятості та самозайнятості.
3. Збільшення економічної ефективності податків, а саме:

- сприяння інвестиційно-інноваційному розвитку;
- стимулювання інноваційного оновлення виробництва;
- структурна перебудова економіки за рахунок інвестиційного забезпечення;
- забезпечення максимально сприятливих умов для розвитку малого та середнього підприємства;
- забезпечення сталого економічного розвитку та стимулювання економічної активності;
- забезпечення раціонального використання природних ресурсів, поліпшення екологічної ситуації.
- гармонізація податкового законодавства із законодавством країн Європейського Союзу.

Збільшення фіскальної ефективності податків можливо здійснити за рахунок:

1. Підвищення ставки акцизного податку та розширення групи підакцизних товарів.

2. Збільшення фіскальної ефективності оподаткування господарської діяльності, пов'язаної з експлуатацією природних ресурсів. Така практика застосовується в багатьох країнах світу.

3. Не зменшувати ставку ПДВ, а залишити основну ставку податку на існуючому рівні. Це пов'язано з тим, що ПДВ не є тим податком, що впливає на загальне навантаження підприємств, бо його в кінцевому разі сплачує покупець товарів, робіт, послуг. Тому зменшення ставки ПДВ лише зменшить надходження ПДВ до бюджету і зовсім не сприятиме розвитку підприємств. А ПДВ слід реформувати не в частині зменшення основної ставки податку, а за рахунок встановлення мінімальної ставки податку на товари першої необхідності та удосконалення системи адміністрування цього податку.

4. Підвищення ставок податку на нерухомість для платників, що мають велику кількість об'єктів нерухомої власності. Це дасть змогу застосування цього податку як фіскального та регулюючого інструменту.

5. Застосування більшої прогресії податку на доходи фізичних осіб із одночасним встановленням неоподатковуваного мінімуму на рівні прожиткового мінімуму.

Необхідно, щоб шкала прогресії була не дуже великою, тобто можливе застосування 3-4 ставок податку. При чому необхідно, щоб була встановлена максимальна ставка для надзвичайно великих доходів. Велику увагу слід приділити боротьбі з ухиленням від сплати податків та отриманню доходів у тіньовому секторі.

Збільшення економічної ефективності можливе за рахунок:

1. Застосування такого податкового стимулу як прискорена амортизація.

2. Застосування обґрунтованих пільг інноваційного характеру та пільг для спеціальних економічних зон із розширенням їх кількості та застосування податкових канікул.

3. Застосування податку на прибуток підприємств як інструменту стимулюючої дії. Це можливо не за рахунок зменшення загальної ставки податку, а за рахунок запровадження зниженої ставки, або взагалі звільнення від оподаткування тієї частини прибутку, що йде на інвестування та відновлення виробництва.

Збільшення соціальної ефективності податків можливе за рахунок вказаних раніше напрямів удосконалення:

1. Податку з доходів фізичних осіб в частині встановлення неоподатковуваного мінімуму доходів та прогресивної шкали ставок.

2. Податку на нерухомість в частині встановлення більшої ставки для власників великої кількості об'єктів нерухомості.

3. Акцизного податку в частині збільшення його ставок та розширення переліку підакцизних товарів за рахунок включення до їх складу предметів розкоші.

4. Податку на додану вартість в частині встановлення зниженої ставки для товарів першої необхідності.